

Складові цифрового громадянства

Цифровий доступ

Чи має вчитель і учень можливість доступу: Чи мають пристрої, електрику, інтернет, власний куточок, в якому можна увімкнути камеру й мікрофон і на фоні не буде ніхто заважати. Як може школа чи громада допомогти? (Наприклад, ініціювати освітній цифровий хаб для учнів, які не мають можливості користуватися цифровими засобами вдома).

Потенціал цифрових технологій для розширення доступу: Як цифрові засоби будуть корисними учневі? Вчителеві?

У цифровому середовищі простіше, швидше:

- залучати різні шляхи отримання і передачі інформації: аудіо, відео, статичне зображення, текст, транскрипт, переклад;
- регулювати темп, обирати рівень складності;
- адаптувати й модифікувати матеріали.

Етикет

Формуючи цифрову спільноту, формуємо і правила поведінки в цифровому середовищі, щоб взаємодія була комфортною всім учасникам.

Нетикет — мережевий етикет.

Почнімо з простих порад:

- Користуючись цифровими технологіями, не створюйте проблем іншим (не пишіть повідомлення під час уроків, вимикайте телефон або ставте в режим «у літаку» в театрі чи на концерті, пишіть в межах домовленого часу).
- Не забувайте, що спілкуєтеся з людиною: не пишіть того, чого не сказали б особисто. Уникайте гострої особистої критики, нападок, флейма (словесні війни в інтернеті). Якщо відчуваєте, що накочується тривога, злість, скористайтесь практиками соціально-емоційного контролю.
- Приєднавшись до певної спільноти, дослідіть прийняті правила і культуру спілкування в групі.
- Підготувавши електронного листа чи повідомлення, перш ніж відправляти, перевірте: Усім вказаним адресатам потрібна ця інформація? Вказана інформація зберігає баланс часу і користі для адресата (якщо є неінформативні фрагменти, які можна видалити, краще їх видалити). Структура листа відображає мету вашого повідомлення? Чітко проставлені акценти, всі читачі однозначно зрозуміють, для чого ви цього листа написали і чого від них очікуєте? Лист написаний грамотно? Стиль листа

Етикет

відповідає ситуації?

- Відповіді на листи — теж важливий елемент цифрового етикету. Вчасна відповідь, в якій ви коментуєте, що отримали інформацію, уточнюєте деталі або подальші кроки, — запорука успішної подальшої комунікації онлайн.
- Звертайте увагу на оформлення своїх повідомлень, онлайн-спілкування має свої виражальні засоби, наприклад, !!!!! і CAPSLOCK служать для привернення уваги, залежно від контексту значать важливу новину, або крик, або погрозу.

І ще одна важлива риса нетикету — він досить гнучкий і залежить від конкретної спільноти, а також швидко змінюється.

Онлайн-комерція

Формуючи навички підприємницької діяльності, звертаємо увагу, як безпечно купувати і продавати онлайн, як безпечно переказувати гроші, як організований онлайн-бізнес.

Декілька порад від кіберполіції¹:

Купуйте та сплачуйте лише на перевірених ресурсах, перевірте правильність URL-адреси, будь-яка невідповідність може означати, що ви потрапили на фішинговий сайт.

Користуйтеся послугою післяплати, аби мінімізувати ризики втрати грошей.

Не повідомляйте нікому дані своєї банківської картки (особливо CVV-код та термін дії) і зберігайте її в надійному місці.

Заведіть окрему інтернет-картку для онлайн-шопінгу, на яку переказуйте лише ту суму, що необхідна для оплати.

Купуючи на платформі оголошень, обговорюйте деталі угоди тільки в чаті цієї платформи та не переходьте у сторонні месенджери: туди зловмисники можуть надіслати фішингові посилання.

Перевірити сайти онлайн-магазинів, перш ніж платити, можна на сервісі Кіберполіції «STOP FRAUD» або на сервісі Асоціації «ЕМА» CheckMyLink.

Цифрова комунікація

Розуміти сильні і слабкі сторони онлайн-комунікації і використовувати їх в освітньому процесі.

Наприклад, можуть бути учні, яким більш комфортно виконати завдання письмово і переслати, тоді як інші радо презентують на уроці. Включивши онлайн-комунікацію як один із шляхів взаємодії, ми розширюємо можливості учнів. Як і кожен інструмент, онлайн-комунікація потребує визначення правил взаємодії: канали комунікації, час, форма і подібне.

¹ <https://cyberpolice.gov.ua/article/yak-ne-staty-zhertvoyu-shaxrayiv-pid-chas-onlajn-shoppingu-kiberpolicziya-nagaduye-pravyla-bezpeky-19/>

Цифрове право

Контроль за дотриманням прав людини зараз здійснюється на різних рівнях:

На рівні держави: Законодавство поширюється на цифровий світ.

На рівні платформ і спільнот: Через алгоритми і нагляд за контентом.

На рівні людини: Свідоме користування і підвищення навичок цифрового громадянства.

В освітньому процесі достатня увага приділена цифровому праву. І вчителі, і учні, й адміністрація знають, як діяти, якщо виникає проблема, пов'язана із взаємодією в цифровому середовищі.

Цифрові права й обов'язки

Всі учасники освітнього процесу знають свої цифрові права і обов'язки. Наприклад, знають, що будь-який фрагмент чужого тексту потрібно оформити як цитату і дати на нього покликання.

Цифрове здоров'я та благополуччя

Уміння зберігати баланс цифрових технологій і реального життя, користуватися цифровими інструментами таким чином, щоб не нашкодити своєму здоров'ю.

Якщо ваша вправа на медіабаланс показала, що ви не задоволені тим, скільки часу проводите в цифровому світі, а саме, забагато часу проводите онлайн, скоригувати баланс допоможуть такі поради: Виберіть час і місце без гаджетів (наприклад, обід у їдальні під час великої перерви — спілкування без гаджета).

Налаштуйте екранний час для улюблених програм (скільки часу ви їм готові приділяти на день) і час користування пристроєм загалом.

А також моделюйте поведінку, яку ви б хотіли бачити у дітей: власний приклад добре працює.

Цифрова безпека та захист

Як захистити себе і свою інформацію від зловмисників? Як не нашкодити іншим, взаємодіючи в цифровому середовищі. Кібербулінг. Кіберзлочинність. Інтернет-залежність. Розуміти, які загрози може нести цифрове середовище і як їх усунути або хоча б мінімізувати.

Цифрова грамотність

Щоб використовувати технології з максимальною користю, потрібно постійно розвивати цифрову компетентність. Як штучний інтелект може допомогти учневі навчатися? Як налаштувати свій телефон так, щоб він був корисним помічником у навчанні і «не крав» час на соцмережі?